

คุณธรรมกับการปฏิวัติสัมพันธ์ภาพ (Associational Revolution)

ในเดือนมีนาคม ๒๕๕๘ นี้ สถาปนิกรแห่งชาตร่วมกับศูนย์คุณธรรมจะจัดประชุมสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ หมอชาวบ้านจะพิมพ์หนังสือชื่อ “คุณธรรมกับการปฏิวัติสัมพันธ์ภาพ” ไปช่วยงานด้วย ๑ เล่ม

ประเทศไทยเป็นเมืองพุทธ และพุทธศาสนาเป็นของดี แต่ทำไมจึงมีความเสื่อมเสียทางศีลธรรมอย่างยิ่ง จนเรียกว่ามีวิกฤตศีลธรรม ศีล ๕ ที่พระให้วันละเป็นหมื่นๆ เทียบนั้น มีคนทำหมดทุกข้อ และทำอย่างใหญ่โต

อย่างข้อปาณา ประเทศไทยมีอัตราการฆ่ากันตายสูงกว่าในญี่ปุ่น ในยุโรป หรือในสหรัฐอเมริกา

ข้อทินาทานนั้นไม่ใช่จุลอทินาทานแบบขโมยกล้วยหวี มะม่วงใบ แต่เป็นมหาอทินาทานที่โกงกินกัน เป็นพันเป็นหมื่นล้าน คอร์รัปชั่นระดับตั้งแต่ระดับล่างไปจนถึงระดับบน แม้แต่ครูบาอาจารย์ พระสงฆ์องค์เจ้า และนักการเมือง

กาเมสุมิฉฉา มุสาวาจา สุราเมรย มีครบหมดทุกข้อ

ฉะนั้น เราจะสนใจเฉพาะคำสอนและพฤติกรรมแค่นั้นคงจะไม่พอ

แต่ต้องดู “โครงสร้างของสังคม” โครงสร้างเป็นตัวกำหนดคุณสมบัติอย่างสำคัญ

สังคมไทยคิดเชิงอำนาจและมีสัมพันธ์ภาพทางตั้ง

สัมพันธ์ภาพทางตั้ง หมายถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างผู้มีอำนาจข้างบนกับผู้ไม่มีอำนาจข้างล่าง การใช้อำนาจจากบนลงล่างที่เรียกว่า Top down นั้นมีอยู่อย่างทั่วถึง เช่น พ่อแม่กับลูก ครูกับนักเรียน เจ้านายกับลูกน้อง หมอกับคนไข้ ข้าราชการกับราษฎร ระบบราชการเป็นระบบรวมศูนย์อำนาจทางตั้งอย่างยิ่ง การปกครองคณะสงฆ์ก็เอาอย่างระบบราชการ จึงเป็นสัมพันธ์ภาพทางตั้ง

ในสัมพันธ์ภาพทางตั้งผู้คนจิตใจจะคับแคบ และมีพฤติกรรมเบี่ยงเบน เช่น ผู้มีอำนาจจะโกงมาก ผู้ไม่มีอำนาจก็จะแสวงหาความอุปถัมภ์ แก่แค้นด้วยการเอื้อยงาน ไม่รักดีต่อองค์กร ขโมยของหลวง ไม่คิดถึงส่วนรวม มีการเรียนรู้น้อย มีสมรรถนะต่ำ

สังคมที่คิดเชิงอำนาจ และมีสัมพันธ์ภาพทางตั้ง จึงมีสมรรถนะต่ำ และวิกฤตทุกๆ ทาง ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง สิ่งแวดล้อม และศีลธรรม จำเป็นต้องมีการปฏิวัติสัมพันธ์ภาพ (Associational Revolution) เปลี่ยนจากการคิดเชิงอำนาจ เป็นคิดเคารพศักดิ์ศรีความเป็นคนของคนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน และมีสัมพันธ์ภาพทางราบ คือ ด้วยความเสมอภาค และภราดรภาพ ความเป็นกัลยาณมิตรต่อกัน อันจะนำมาซึ่งความสุข ความสำเร็จ ศีลธรรม หรือการอยู่ร่วมกันอย่างสมดุล ทั้งระหว่างคนกับคน และระหว่างคนกับสิ่งแวดล้อม อย่างยั่งยืน

ประเวศ วะสี